

VYCHOVATELSKÉ LISTY.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského vychování.

„Kdo Mne následuje, nebloudí ve tmách,
praví Pán.“ Tom. Kemp. I. 1.

Novoroční úvaha.

Stav učitelský nikdy neměl mnoho přátel, trpce mu bylo zápasiti o kus chleba, těžce dobývati svobod občanských, jež každému přece občanu měly by býti zajištěny. Pokud v těchto mezích zápas náš se pohyboval, musil nám získati sympatie každého pravého vzdělance.

Jaký je dnes pohled na stav náš? Mnoho tichých pracovníků, vzdálených vřavy a zápasu, žije, strádá a nehlučně pracuje pro školu a lid, ale na stav učitelský, jak se jeví ve spolcích, časopisech a veřejnosti, jest dnes pohled smutný. V učitelstvu jest plno vnitřního rozkladu, není vzájemné lásky, druh druhu nevěří, vede se vnitřní boj, a to ne vážnými rozumovými důvody, ale hrubým násilím, jež nemůže snést vedle sebe mínění odchylného, a jež nikdy nebylo známkou lidí vzdělaných.

Příčinu toho hledati dlužno jednak v nesvědomitých časopisech, jež učitelstvu lichotí a pro sebe získati se snaží, jednak na učitelských vůdcích, jež svou zdánlivou pokrokovostí hledí učitelstvo uchvátiti a uvésti na cesty nové a pochybné. Není také nic snažšího, než-li dáti si zdání myslitele pokrokového, na výši doby stojícího; postačí k tomu býti obratným stylistou, umět vhodně operovati několika zvučnými slovy a frasemi, a úspěch je zajištěn.

Proto tím větší lítost zmocníti se musí pozorovatele nestranného, klidného, když vidí, kterak upadá stav, jenž by měl vychovávatí a vésti více příkladem svým než slovy. Litovati toho jest nanejvýš v zájmu lidskosti a pokroku. Ano pokroku, ale ne toho, jenž pracuje ústy, jenž nenávidí a tupí svého bratra a jenž hanbou jest našeho stavu.

Pracujme, povznášejme se mravně i rozumově a ostatní své síly věnujme dětem, lidu, dělnictvu, chudině. Snažme se jim pomoci, je povznésti, zlepšujme všemi čestnými prostředky jejich trpký osud. Ctěme druh druhu a buďme shovívaví k chybám svých bratří, neboť sami jsme jimi přetíženi. Snáze jest mluvití než pracovatí. Tichý pracovník zapomenut žije (ale kdysi žehnati mu budou), zatím co nedbalce mluvku slaví dav. Budeme-li tak jednatí, nebude ani kdy na frase a krásná slova, a náš vnitřní zápas promění se v ušlechtilé závodění, v němž nebude lsti ani hany. To jest pokrok, jehož měl by dbáti každý vychovatel, učitel i kněz. Jen tak budeme následovati největšího učitele — Krista.

Že stejně smýšlejících duší najdeme málo, nemrzí nás, ba povážlivo by bylo míti za sebou přízvukující dav, v němž pravdy není, jehož přízeň změní se zítra v krvavé zášti. Že nás budou tupiti, neleká nás. Bez bázně půjdeme v před, budoucnost nás přece ocení.

Kdos nepředpojat a dobré vůle — pojd' s námi!

Ze záhybů moderní duše.

Stane-li se někomu neštěstí, svádí obyčejně vinu jeho na jiné; hledá příčiny neúspěchu mimo sebe a zapomíná otázati se: Nejsi snad také ty poněkud vinen? Kolik je ve světě rozličných stavů, ve všech to vře, větší menší nespokojenost se jeví; proniká na venek stížnostmi na ohroženou existenci jednotlivců i celých stavů. Mimoděk srovnávají lidé zkušené, praktickou školou života prošlé, přítomnost s minulostí. Jedni přítomnost si přichvalují, druzí ji haní, dávajíce přednost a chválu minulosti. Filosofové kárají úvahy takové nalezeným principem, že člověk ve své podstatě se nezměnil. Před sto lety měl vady, jaké dnes u něho je pozorovati. Možná. Jisto však je, že velikou proměnou prošel poměr jednotlivce k jednotlivci, jednotlivce k celému stavu, a celého stavu k jinému stavu. Změnily se to radikálně poměry. Pronášeny byly nauky, slibující lidstvu ráj již na zemi a zklamaly. Politickým a národohospodářským začátečníkům, nevyspělým tak říkajíc dětem, předkládány byly zásady, jimiž se měli řídit a lepší budoucnosti základy klásti. I ony zklamaly, jsouce přeceňovány. Prohlášením svobody živností připraveno pole nezřízené a nemravné soutěži v řemesle a obchodu a v jádru národa, ve stavech středních, rozpoutal se Darwinův „stougle for life“ — boj o život. Nová hesla utvořila nové požadavky, nové potřeby, jichž dříve tak nutno nebylo; zavedla lidstvo honící se za bludičkou do bahna, zhasla bludička a lidstvo hledá východu. Hesla mnohoslibná nadějí v ně skládaných nesplnila, požadavky zůstaly a člověk zatím přivyklý novým, dříve neznámým potřebám, již s nimi se nerozloučí.

Ukazují nám světlo, my toužíme po něm, a nechtějí nebo nemohou nám ho dáti. Dávají nám voněti ku květince ve sklenníku vypěstované, my sháníme se po ní ve přírodě — na sklenník nám prostředky nestačí — a nohy nám omrzají v ledové zimě. Ukazují nám umělecké práce, my nadšení jsme jimi, tříbíme svůj vkus a krasocit a předměty ony zůstávají nám „pium desiderium“. Vábí nás krajinomalba, chceme viděti skutečný objekt obrazu, hlídač rozum prozíravý šeptá: „Zanech marné naděje!“ Učíme se uhlazenosti a drsnými se stáváme. Brousíme se, a prach s nás padající pokrývá nás.

Přepjaté požadavky moderního života jsou našimi pouty a okovy. Zmítáme se v nich, snažíce se je setřásti a v krev drásají se údy naše, Jsme nespokojeni. Vrátili se poněkud nazpět, studovati život svých předků poučiti se jejich zkušenostmi, výstrahu míti z jejich neštěstí a nehod a pak raziti si rozumně, krok za krokem a opatrně cestu životem, k tomu nemůžeme se odhodlati. Bojíme se, že nás nazvou zpátečníky, středověkými tmáři. Dobré přesvědčení v nás utlumuje bázeň, snad z nepřátel? Nikoliv,

z našich nejbližších příbuzných a — nejlepších přátel. Chceme býti pokládáni za moderní a pokrokové, a přece svou modernost bereme ze středověkých a copářských čínských vzorů. Jsme důslednými jen v nedůslednostech, velikými v nepatrnostech, silnými ve slabosti. Máme býti všem vším a jsme i sami sobě ničím. Sami sobě nedostačíme. Máme vésti jiné a svým vůdcům podříditi se nechceme. Učíme poslušnosti, žádáme ji od jiných a sami svým příkladem ji ukázati pokládáme za nepotřebné, zbytečné, nemožné.

Jsme rozerváni. Ve svém stínu vidíme soka, ve svém bratru nepřítele. V modernosti přemrštěné honíme originalitu, v originalitě spásu. Vzděláváme jen a jen rozum, rozumem chceme působiti na cit, vzdělání citu buď zanedbáváme aneb přepínáme, jsme buď bezcitní neb rozcitlivěli, jsme váhou neustále se pohybující.

Kde chceme nalézt klidu? Hledejme jej v rovnováze svého nitra.

Modernost již dosti nás přemlela; dobrých jejích vlastností snad nevidíme a z případností jejích činíme si příkrývku na hlavu. Pláčeme často radostí, smějeme se v bolestech a jsme podobni pošetilým, nejsme-li jimi skutečně.

Moderní duše trpí absolutismem. Moderní člověk jest neobmezeným pánem světa. O vládu nad světem naprosto nechce se sdíleti s Bohem. Boha, svrchovaného pána nebes i země, trpí ještě jako nutný požadavek praktického rozumu. Ponechává ho svým podřízeným, aby byli hodnými a rozšafnými občany, sám v Něho dávno nevěří, řídě se Nitzscheovým: „Es gibt Herrenmoral und Sclavenmoral“!

Moderní duše jest lodičkou bez kotvy na moři. Kotvu — naději — někde ztratila, perutě víry — na stěžni upevněné plachty — jimiž nad vodou se vznáší. vichor v divém chvátu rve a do moře rozhazuje a hlubiny lodky — láska, sestra prvých dvou — děravé. Pomoci odnikud. Dole zhoubný živel, nahoře hluboké nebe. S hůry kyne pomoc, záchrana. „Pane, zachraň nás, hyneme.“
R—j.

Škola a rolnictvo.

Na schůzích rolnických často se nyní jedná o věcech školských i o učitelstvu. Též časopisy rolnické všimají si bedlivě školství a posuzují učitelstvo, o němž na mnoze šíří se zprávy nelichotivé, ba přímo nepřejné.

Vytýká se nám, že nejsme přátely rolnictva, tvrdí se leckde, že zájmy školy přičí se zájmům rolnictva a prospěch učitelstva je zatížením stavu rolnického.

Z řad pak učitelstva zase ozývají se žaloby na nepřejnost lidu; ano ujímá se minění, že samospráva škole nesevďčí, tudíž dlužno se domáhati úplného postátnění školy, aby lid neměl na školu vůbec žádného vlivu.

Nebylo-li již dříve přátelských poměrů a bratrské shody, zahrnízdilo se leckde nepřátelství zjevné od posledních voleb do sněmu zemského.

Některé učitelské časopisy způsobem nedosti věcným a klidným odrážejí domnělé útoky na „školu“, nevěcně odmítají tužby rolnictva a ignorujíce přání lidu selského píší tak, jako by škola byla majetkem učitelstva, a jedině k vůli blahobytu a pohodlí jeho všechno by se mělo uspořádati tak, aby

každý z nás měl pohodlné, příjemné a bezstarostné živobytí bez ohledu na všechny ostatní, kteří školu vydrží.

Jednak tedy úzkoprsé toto a sobecké stanovisko tisku, jednak politické otázky, jednak zájmy hospodářské a místy konečně i čistě osobní věci budí v rolnictvu nepopíratelnou nepřízeň a nelásku ke škole a učitelstvu. Ano došlo místy do krajností takových, že lidé neprozíraví vidí ve škole nejhorší břemeno a učitele považuje za svého nejhoršího škůdce a dle toho se k němu chovají.

Jsou arcíť obce — a těch bohudíky je dosud počet veliký — kde správně posuzující účel a význam školy, ochotně věnují škole přízen vzornou a bez malicherného škorpení dávají učitelstvu prostředky, aby mohl v každém směru splnití úkol svůj vychovatelský i vyučovatelský.

Jsou obce, kteréž neskrblí, když se jedná o náklad na školu a po zásluze oceňující práci a zásluhy učitele, odměňují se mu nejen slovem uznalým, nýbrž i v ohledu hospodářském všemožně se mu odvděčiti snaží.

Jsou obce, kde učitel vyškolený, zkušený, šlechetný a obětavý je činitelem nej přednější, jehož úsudek a náhled bývá směrodatný a rozhodující.

Ale dosti je také míst, kde je učitel nejnenáviděnější osobou a škola každému trnem v oku. Není všude poměr školy k obci, učitele k občanstvu, zejména však poměr učitelstva k rolnictvu není všude takový, jak toho žádá prospěch školy i obce, lidu i učitelstva. A míst takových přibývá, rozpor se šíří a prohlubuje, rolnictvo škole a učitelstvu se odcizuje způsobem povážlivým.

Nepřízeň k sobě přenáší z pravidla na školu, mínění o jednotlivci aplikuje se tak snadno na stav a vina jednotlivých neproziraoců přisuzuje se celku. Ba na konec nečiní se již vůbec pražádného rozdílu a bije se hlava nehlava, jen když treť učitele bez ohledu na osobní jeho výkon, vlastnosti a názory.

Nepřízeň a nenávisť, jež budí učitel jednotlivcem nerozvážným jednáním, přechází na celou obec a přenáší se z jednotlivé osoby na celý ústav a tak pozvolna, takměř neviditelně klíčí, ujímá se a bují vzdorný odpor stavu proti stavu k nemalé škodě celku.

Nemysli nikdo: já k nim nepatřím, mne se to netýká. Všech se nás týká žalostný zjev, že lid se počíná odvracet od školy, že klíčí na všech stranách nepřízeň k nám a ke škole.

Vinen, nevinen — liberál, neliberál: na konec všichni odnese, co zavinili jednotlivci a proto všichni se přičiňme, aby chmůry a mraky, hrozivě se věžící mezi námi, aby propasť bezedného záští se překlenula bratrskou shovívavostí a křesťanskou láskou, aby rozpor mezi rolnictvem a školou hned v zárodku byl udušen a tím výchovné dílo nám usnadněno a poslání školy v národě našem splnití se mohlo.

Pokud na učitelích v pravdě vzdělaných je, zajisté každý rád zapomene křivd osobních a utrpení sebe bolestnějších, jen když tím přispěje k obnově jednoty duchem křesťanským oživené a umožní trvalou shodu s lidem, shodu s rolnictvem, kteréž tvoří jádro a základ českého národa.

Učitelstvo katolické ochotně a nezištně všude — jak dosud činilo — rolnictvu stojí k službám. My neodmítáme velkopansky žádného požadavku rolnictva, ani přání z lidu vyšlého neignorujeme, nýbrž všechno klidně uvažující, k poměrům daným přihlížejíce milerádi spolupůsobíme, kde se k tomu vhodná příležitost namanuje, aby splnilo se všechno, což splnitelno a dosažitelno je, a lidu skutečně je ku prospěchu.

Což pak nesnažíme se takového nabýti vzdělání a zkušeností získati tolik, abychom vesnickému lidu, rodným svým bratřím dovedli býti spolehlivými rádci a pomocníky ve všech oborech života venkovského? Kde jaký učebný běh navštěvujeme, knihy a časopisy do knihoven svých pořizujeme, všude sbíráme užitečné vědomosti a čerpáme dovednosti, abychom nejen ve škole ale i v životě pospolitém, doma i na poli, v sadě i háji, v zahradě i na palouku dovedli činem i radou přispěti, povzbuditi, prospěti.

Nejednoho družstva, spolku rolnického, školy hospodářské bez učitelů by nebylo. Sadaříme, včelaříme, rybnikaříme, chováme dobytek, ba sami sedlačíme: jsme proto odpůrci rolnictva? Je to nepřízeň k rolnictví? Naléhá-li učitel, aby obec zřídila řádnou štěpnici, opatřila pokusné pole, postavila včelín, zřídila si hasičský sbor, čistou vodu pramenitou do dědiny převedla a bařiny smrduté proměnila v sad atd. — je to nepřátelství k občanstvu, nepřízeň k rolnictvu?

Kolik myšlenek rolnictvu veleprospěšných zrodilo se v hlavě učitelské a kolik dobrých návrhů provedly ruce učitelovy, z nichž všecken zisk plyne rolnictvu, původcům pak a zakladatelům kromě úmorné práce a vysilující námahy tělesné a duševní nekyne ze všeho než trochu závisti a nepřijemného pronásledování.

Nebylo by tudíž ani správně ani spravedlivě, kdyby hříchy jednotlivce byly přenášeny v důsledcích na celek a pro vinu jednotlivce bičován stav, v jehož řadách — a piši to s oprávněnou hrdostí! — má rolnictvo nejzdatnější obrance svých zájmů a nejlepší pracovníky.

My také rádi uznáváme, že rolnictvo, nesouc hlavní břemeno, má právo žádati, aby školství bylo upraveno tak, aby břemeno bylo snesitelné a soustava školská plně vyhovovala požadavkům a potřebám rolnictva. My bezpodmínečně uznáváme, že není lid pro školu, nýbrž škola pro lid a proto všude tak zařízena a vedena býti musí, aby vyhovovala ne teoriím zeleného stolu, nýbrž potřebám lidu aby sloužila.

A když také pro sebe reklamujeme občanskou nezávislost, jakouž obdařen kterýkoliv jiný občan svéprávný a chceme ve věcech stavovských míti takovou nezávislost a volnost, jakáž uštědřena stavům jiným, přece rádi a ochotně podvolujeme se jistému obmezení, bez něhož úřad vychovatelský je nemyslitelný.

Žádáme však zároveň, aby rolnictvo zachovalo ke škole a učitelstvu onu blahovolnou přízeň, jakáž potřebna jest, má-li škola i učitel plniti své poslání. Proto nesmí býti kaceřován anebo dokonce pronásledován učitel, když požaduje, aby škola byla zevně i uvnitř budovou nejúpravnější, nejokázalejší, nejčistší a také nejkrásnější. Není správně ani šlechetno, když odepírají se škole pomůcky a potřeby nezbytné, a pak hartusí se, že nevyhovuje. Je nešlechetno a pohany hodno, když dítky bez naléhavé příčiny do školy se neposílají a učitel pak, jak velí mu svědomí a přísaha, oznamuje nedbalce příslušným úřadům, za nepřitele lidu bývá prohlašován a život mu k zoufání ztrpčován.

Vždyť přece každý ví z vlastní zkušenosti, že neuoře dobré a pěkné brázdy pluhem ledajakým. A učitel také není nadán mocí čarovnou, aby z ničeho dovedl učiniti všechno.

Příště dále.

Několik slov o kouření tabáku, zvláště vzhledem k mládeži školní.

Mládež měla by již ve škole poznati nebezpečí a škodlivost kouření tabáku. Bohužel neděje se tak všude; sám si nemohu vzpomenouti, že by nás o tom ve škole byli poučili. Velmi poučnou úvahu o tabáku, zvláště vzhledem ku kouření mládeže školní, uveřejnil dr. Edmund Ströszner v časopise pro školní zdravotnictví, vycházejícím v Curychu. Hlavní myšlenky této úvahy budou jistě mnohému učiteli vhod.

Kouření tabáku známo jest v Evropě na 400 let. Nyní kouří bohatý i chudý, dělník i učenec, mnohému jest tabák druhem věrným od let dětských až téměř do hrobu. Kouření stalo se požitkem nezbytným, jako pití lihovin, ačkoli škodí ústrojí a ničí zdraví, užívá-li se ho nerozumně a nemírně.

První zprávu o tabáku přinesl do Evropy Kolumbus, jenž viděl, kterak obyvatelé ostrova Kuby tabák zavinutý v listech kukuřicových kouřili a žvýkali. První semena této rostliny přinesl do Paříže r. 1559 Nikot, francouzský vyslanec na portugalském dvoře. Po něm pojmenována byla tato rostlina *Nicotiana Tabacum*. Do Anglie dostal se tabák mnohem později, za to rozšířil se tam rychleji a kouřilo se tak svobodně, že děti chodily s dýmku v ústech do školy a učitel jim vysvětloval, jak se má vlastně správně kouřiti.

V krátké době kouřili tabák v celé Evropě přes to, že v mnohých zemích kouření, šňupání a žvýkání tabáku bylo zakázáno a kuřáci přísně trestáni. V Rusku uřezávali kuřákům nos, v Turecku trestali je smrtí. Papež Urban vyobcoval z církve šňupáky, kterážto klatba byla ovšem zrušena. Podobné přísné zákazy byly i v jiných zemích.

Tato opatření neměla však výsledku. Spotřeba tabáku rostla rok od roku, a nyní prodá se ho na celé zemi ročně asi 500 mil. kilogramů.

Význačnou součástí listů tabákových jest nikotin, olejovitá tekutina, která patří k nejprudším jedům. Jediná kapka nikotinu může u dospělého člověka těžce zdraví porušiti, u dítěte způsobuje smrt. Králíka otráví čtvrt kapky nikotinu. Listy tabákové obsahují 1½—8% tohoto jedu. Přípravou tabáku a doutníků zmenší se arci množství nikotinu, takže jemnější druhy tabáku, jako havanský, mají menší procento nikotinu nežli druhy horší. Jak jedovaté jsou listy tabákové, lze posouditi z toho, že podloudníci, kteří je na těle nosili, otravou krve onemocněli. Omamující účinek nikotinu jest veliký. Zloději v Anglii dávali do tmavého piva šťávu tabákovou nebo napouštěli ji doutníky, aby své oběti omámili a snáze je oloupili. Na děti a mladé lidi nikotin zvláště mocně působí. Zajímavost jest, že obchodník léčivými bylinami obžalován byl z vraždy, poněvadž proti dětské tasemnici prodal odvar listů tabákových, a dítko poživši odvaru toho, zemřelo (1895).

Také tabákový kouř obsahuje nikotin. Důležité jest, že část nikotinu hořením tabáku mizí. Přes to působí kouř jako jed, neboť obsahuje kromě nikotinu jedovatý kysličník uhelnatý. Kouř z doutníků obsahuje více nikotinu nežli kouř z dýmky. Pokusem bylo zjištěno, že v nedokouřených zbytcích doutníků jest čtyřnásobné procento nikotinu, tak na př. měl-li doutník 1·12% nikotinu, obsahuje nedokouřený zbytek 4·34%. Proto třeba mládež důrazně varovati, aby nekouřila pohozených zbytků doutníků, poněvadž jest to zdraví nanejvýš nebezpečno.

Kouří-li se z dýmky, jest destilace prchavých látek daleko větší, neboť dýmku zvětšuje se teplo, a vzduch má méně přístupu. Prchá tudíž více nikotinu a mizí zároveň s kouřem. V chladnější troubeli arci část prchavých látek se usazuje. Nečistí-li se dýmka, dostane se velké množství šťávy tabákové, která v dýmce se tvoří, do úst, z úst do žaludku, a tam zhoubně působí. Bylo dokonce pozorováno, že děti, které sobě s takovými nečistými dýmky hrály a je do úst braly, se otrávil.

Jak působí tabákový kouř na tělesné ústroje? Bylo shledáno, že kuřák, jenž vykouřil 17—18 dýmek anebo 9 silných doutníků, se otrávil a zemřel. Za obyčejných okolností je účinek tabákového kouře jak známo, lehce vzrušující, dráždící. Tabák jest, jak kterýsi jeho milovník praví, povzbuzující společník, jenž nutí mozek rychle mysliti, ponouká k práci, pomáhá starosti zapuzovati, koření radost, hlad i žízeň zahání, napouští vykouzlí prý sladkou vlast — jest, mluvíme-li fyziologicky, dráždí dle mčivové soustavy. Zdá se, že ústrojí tělesné zvyká si rychle a beze škody na malé dávky nikotinu. Že každý kuřák začátečník lehkou otravu nikotinem prodělá, zkusili jsme téměř všichni sami na sobě. Člověk z počátku je příjemně rozčilen: potom dostaví se slabé omámení a ospalost; tělo zeslábne, obličej zbledne, údy jsou studené, člověku je špatně a vrhne.

Škodlivý účinek tabáku u vycvičenějších kuřáků závislý je na konstrukci těla kuřákovy, na množství a jakosti tabáku, na místě, kde se kouří atd.

V tom téměř všichni lékařové souhlasí, že mírné kouření tabáku nemá škodlivých následků a života nezkracuje. Kouří-li někdo nemírně, ničí tělo i ducha. Nemírným kouřením vznikají nejrůznější nemoci srdce a čivů, tělo zmalátní a třese se, paměť zeslábne. Nejohroženějším následkem nemírného kouření jest oslepnutí (ochromení nervu zrakového). Žaludek i střeva trpí nemálo, zvláště u těch, kteří kouř polykají. Nemocní nemají pak chuti k jídlu, pálí je žáha, vrhnou, hubenější, stávají se chudokrevnými, slabými a pro nemoci a nákazy zvláště citlivými. Kouř působí také zhoubně na sliznici, chřtán, průdušnice a průdušinky, jichž je v plicích veliký počet. Vznikne katar dychadel a kašel a vhodná půda připravuje se takto bacillům tuberkulosním — zkrátka: život je ohrožen.

Zhoubné účinky zneužívání tabáku pocifují i ty osoby, kterým jest zdržovati se a dýchat ve vzduchu znečištěném kouřem tabákovým, jako hostinští, sklepníci a j. Ohroženi jsou také dělníci, kteří v továrnách tabákových jsou zaměstnáni, horníci, jimž kouřiti není dovoleno a kteří proto tabák žvýkají.*)

Dr. Panýrek líčí zhoubné účinky tabáku takto:

Účinek jeho jest ovšem různý dle toho, jak silného tabáku užito, běží-li o člověka zdravého či nemocného, nedospělého či odrostlého, nováčka či starého kuřáka. Zdravý, mladý, tabáku nezvyklý člověk může první pokus zaplatiti dávením, hlavy bolením, mdlobami i jinými nervovými poruchami. I dospělá osoba po prvním doutníku kormoucením a závratí stížena bývá. Staří kuřáci nejeví obyčejně žádných chorobných známek, kromě té, že bez tabáku nemohou býti, jsou mrzuti, něco jim stále schází a nic jim nechutná, ani obvyklá práce není jim po chuti. Nemírným kouřením vážná a nebezpečná otrava může povstati. I kuřáci tabáku zvyklí, kouří-li nemírně, trpí trávením, zrakem a nervstvem (ztrátou paměti, ne-

Jak možno zhoubné účinky nikotinu zameziti? Především dlužno varovati osoby nedospělé, chudokrevné, slabé a ty, které trpí kašlem a neduhem plicním, aby nekouřily. Kouření zvětšuje jen tyto neduhy a připravuje půdu chorobám novým.

Doutníky nemají se kouřiti až do konce. Nejlépe jest doutníky i cigarety kouřiti z násadky.

Nemá se kouřiti ve světnicích a jiných uzavřených místnostech, nýbrž venku nebo při otevřených oknech. Kouření mělo by se zakázati ve všech veřejných místnostech, kromě těch, jež výhradně pro kuřáky jsou určeny.

Kouř nemá se polykati, aby do útrob co nejméně nikotinu se dostalo. Kdo má zkažený žaludek, neměl by nikdy kouřiti.

Varovati jest před kouřením silných a čerstvých doutníků, neboť ty obsahují více nikotinu než uleželé.

Škodlivo jest kouřiti při rychlé chůzi, při namáhavé práci, neboť tu člověk hluboko vdechuje a tak se vzduchem i mnoho kouře až do nejtělejších průdušinek vniká. Také střídavě kouřiti a zpívati, jak se bohužel často děje, škodí. Tím možno úplně svůj hlas zničiti.

Nejlépe by bylo nekouřiti vůbec; kdo však bez toho již obejít se nemůže, ať kouří mírně. Varujeme před nemírným kouřením, neboť to má vždy zhoubné následky, jichž často ani lékařským uměním odstraniti nelze.

Žvýkání tabáku jest naprosto odsouditi. Nehledíc ani k tomu, že tato vášeň má v sobě cosi neestetického, ničí zuby, dásně a způsobuje velkou ztrátu slin. Se šťávou tabákovou dostane se mnoho nikotinu do žaludku, zažívání se porušuje, čímž mnohé těžké choroby vznikají.

Tabák šňupavý má následkem zvláštní přípravy daleko méně nikotinu nežli tabák kuřlavý, a proto se stanoviska zdravotního méně proti němu se bojuje. Ponejvíce bývá ihned odstraněn z organismu kýcháním, takže zbytek málo nikotinu obsahuje.

Tak dospíváme k závěru, že tabák jest poměrně neškodná poživatina pro člověka dospělého a zdravého. Užívání jeho nesmí se však státi nikdy vášní a zvykem.

Tím není řečeno, aby škola prohlásila tabák za něco neškodného. Nikoli, spíše má mládež vždy na to upozorňovati, že tabák jest jed,

---

spavostí, závratí, úpadkem sil tělesných i duševních). Zvláště cigarety škodí zdraví velice, jednak pro hojnost nikotinu, jednak k vůli papíru, který spolu s tabákem doutná. Naprosto nevhodno je kouření u mládeže, u osob churavících zažíváním a srdcem. Mnohdy dávka jednomu neškodná u druhého vážné příznaky otravy přivodí.

Tabák tlumí chuť k jídlu i hlad. Dechu dodává zápachu odporného na kratší nebo delší dobu. Nervstvo na čas vzpružuje a ve příjemné snění přivádí, ale pak v rozdrážděnost, neklid a příkrou náladu vpravuje. Po delším užívání ovšem nervstvo tabáku přivyká. Tep je rychlejší a srdce pracuje nepravidelně, z čehož může povstati závrť a mdloby. Blaze tomu, kdo kouření nepřivykl! Nechť po doutníku nezatožní. Odvyká se těžce. Ale i vášnivý kuřák sprostí se své choutky, přestane-li rázem kouřiti. Žádných zlých následků netřeba se obávati. Lidé se diví, jak to jde snadno. Kdo se vzdal kouření, nabývá chuti k jídlu, dobré nálady, lehce myslí a snadno duševně pracuje.

jehož varovati se jest. Dobře jest, když se připojí naučení nejen se stanoviska zdravotního, nýbrž i hospodářského.

Na konec třeba se zmíniti, že v poslední době nejen proti alkoholu, nýbrž i proti kouření na mnohých místech počíná se bojovati, a to právem. Rozhodně jest třeba, zvláště v zájmu naší mládeže důkladným studiem této otázky vyvoditi správné důsledky, k čemuž zase na prvním místě má škola přispěti.

Prinzovo počítadlo.

Není předmětu, který by měl tolik pomůcek a prostředků názorných, jako máme ve škole národní v počtech. Již pouhá jmenování všech počítadel by zaujalo více místa, než vyměřeno je této úvaze. A každé z počítadel má výhody mnohé, nepopíratelné, cenné. — „Nač tedy řeč o novém?“, slyším námitky. Inu odpověď je velmi prostá: žádné z dosavadních počítadel, žádná z pomůcek pro počtářství doporučených nevyhovuje všem požadavkům, tím méně dostačí pro veškeré obory počtářství škole národní vymezené, pro všechny pak stupně ani jedno se nehodí.

Nezbývá — ač-li učitel sám nepořídí si nějaké počítadlo — než aby měl po ruce počítadel několik, chce-li jakž takž žákům odhaliti tajnosti veličn číselných a usnadniti svěřencům svým umění počtářské.

Nesnáze a obtiže byly zmenšeny a zmírněny všemi dosud zavedenými počítadly v jednotlivostech. Jedno usnadňuje znázornění desítek, ale pro vyšší hodnoty nestačí. Jiné se dobře hodí k násobení, ale jinak je bezcenné.

Všechny tyto a jiné nedostatky na mysli maje, pokusil se vídeňský učitel Karel Prinz odstraniti je tím, že východy různých počítadel spojil a odstraniv chyby jejich sestrojil počítadlo nové, „Prinzovo“, kteréž má nepopíratelné přednosti, jakých na počítadlech dosud užívaných není.

Počítadlo své zbudoval Prinz na základech ruského počítadla, jemuž také zevnějškem se nápadně podobá, tak že na první pohled méně věci znalý pozorovatel se domnívá, že má před sebou obyčejné počítadlo ruské. Vidí rám, dráty, kuličky i tabulku, černou jako na obyčejném počítadle. Jenom že kuličky dřevěné jsou různě barvené: červené (měď), šedobílé (nikl), jasně bílé (stříbro) atd.

Bedlivěji-li přihlédneme, vidíme na počítadle tři tenké dráty ocelové v rovině vodorovné za sebou, a na každém kuličky jiné barvy. Tím je umožněno znázornění jednotek, desítek i set. Vedle na způsob Jarischova počítadla jsou na kolmých tyčkách větší kuličky také různobarevné, jimiž hravě znázorníme vyšší hodnoty číselné.

Svislými pruty rozdělíme na počítadle místní hodnoty: prutem vodorovným znázornuje se sčítání a odčítání, dřevěnými páskami nařiznutými zlomky se naznačují a početní výkony umožňují.

Hravě nejen sčítání a odčítání, ale i násobení, měření a dělení netoliko na stupni dolním, ale i ve třídách vyšších Prinzovým počítadlem lze zná-

zorniti a cvičiti. Rozšiřujeme-li obor číselný, koná rovněž velmi dobré služby, neboť na horní tabulce vodorovné místní hodnoty napíšice, jasně ukážeme žákům soustavu číselnou až do nekonečna.

Není ovšem ani toto počítadlo bezvadné. Vytýká se mu, že malé kuličky na větší vzdálenost se neosvědčují za znázorňující prostředek. Jiní zase domnívají se, že je příliš složité. A jiné se činí výtky. Ale celkem vzato je toto počítadlo přece jenom nepopíratelným pokrokem. Manipulace s počítadlem je dosti jednoduchá a výsledky uznání hodny.

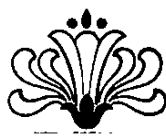
Na kursu pro nápravu vad řeči čili léčení koktavosti bylo tohoto počítadla užíváno k počtářským cvikům s plným zdarem.

Cena přístroje není přemrštěná. Stojí počítadlo se všim příslušenstvím 50 K.

Doporučovalo by se, aby Prinzovo počítadlo na schůzích a poradách učitelských bylo vystaveno, a jsem přesvědčen, že bude uvítáno vděčně, jakmile z vlastní zkušenosti poznáme jeho výhody a přesvědčíme se, že není tak složité, jak se na první pohled zdá a skutečně se hodí pro všechny stupně a ku všem početním výkonům. Mám za to, že původce počítadla, vídeňský učitel p. Karel Prinz, by počítadlo k účelu tuto naznačenému ochotně zapůjčil.

Přesvědčiv se z vlastní zkušenosti o výhodách a přednostech Prinzova počítadla, doporučuji vynález snaživého učitele přízni a pozornosti všech druhů v povolání.

Počítadlo své hotoví pan Prinz na vlastní režii a také sám svůj pozoruhodný vynález prodává. Kdo se o věc zajímá, ať dopíše na adresu: Pan Karel Prinz, Vídeň XIV., Dadlergasse 16. x

Rozhled školský.

V Čechách bude konečně uleveno bídě učitelské. Zajímavé jsou důvody proč vláda odepřela předložili k sankci osnovu zákona, týkajícího se zavedení zemské dávky z piva. Přednesl je na sněmě král. Českého (30. prosince 1902) referent dr. Urban. Pravidl: „Vzhledem k trudným poměrům českých financí zemských vláda nemeškala prý souhlasiti v zásadě s tím, aby spotřeba piva byla podrobena dani pro účely zemské. Otázka výšky zdanění, piva, jež by se měla zemskému fondu přiřknouti, byla od prvopočátku jednání z nejdůležitějších bodů celé akce, a vláda již při prvním věcném jednání, t. j. při rozhovoru konaném v ministerstvu financí se zástupci zemského výboru v září 1901, označila svoje stanovisko v příčině nejvyšší výměry zemské dávky z piva s obšírným odůvodněním způsobem stejně jasným jak přesným, a v celém průběhu jednání nikdy nepřipustila prý pochybnosti o tom, že jest podmínkou pro uskutečnění akce, aby byl vzat zřetel k obnosu 1 K 40 h, jí jako nejvyšší dávky z piva označeném. Toto omezení výměry obmýšlené dávky z piva, praví se ve zprávě, bylo a jest odůvodněno úvahami státně finančními a ohledy na nenáhlé a soustavné vytváření finančních prostředků, jež by se vůbec měly zemským fondům propůjčiti. Státní daň z piva jest jedním z nejdůležitějších pramenů státních

příjmů a sice takovým, jenž dle dnešního stavu takřka jako záloha by se mírně dal ještě stupňovati. Přenechala-li by se ale skorem celá vůbec možná míra zdanění piva beze zkrácení oné zemi ku využitkování, na kterou více než dvě pětiny veškeré rakouské spotřeby piva vypadají, není pochyby, že by se tím pro sebe menší vývoj daně z piva pro účely státní na dozírnou dobu cesta zamezila. Proto vláda nebyla prý s to, jsouc si vědoma své zodpovědnosti za velmi důležité, finančně státní zájmy, jež usnesením sněmu příliš daleko sáhajícím jevíly se ohroženy, osnovu zákona doporučiti v nynějším znění sankci a bude podporovati nové usnesení sněmu jen tenkrát, když nebude stanovena větší výše této dávky než 1 K 70 h z hektolitrů piva a když odstavec, týkající se doby platnosti, bude změněn v ten smysl, že zákon má působnost do 31. prosince 1909.“

Sněm království Českého přijal dne 31. prosince 1902 zákon o dávce z piva dle návrhu vládního, t. j. 1 K 70 h místo původně usnesených 2 K. Tím také otázka zlepšení platův učitelských v Čechách je příznivě vyřízena — po dlouhé křížové cestě, po 15letém marném volání.

K tomu dodávají „Rozhledy“: Teprve když se upravily platy úředníkům státním i zemským, profesorům vysokých, odborných i středních škol, státním sluhům a diurnistům, došlo také na učitele škol obecných a měšťanských. Po velikém namáhání, po manifestačních schůzích, nesčetných peticích, po přčetných deputacích, intervencích a jak se ty prosebné akty jmenují, po mnohém smlouvání s vládou a se zemským výborem přijat byl sněmem zákon o služném učitelstva. Nejsou v něm splněny všechny požadavky učitelstva, ale pomozeno bylo by jím aspoň tak učitelstvu, že by náleželo platem do nejnižší kategorie úřednické. Zákon byl v létě 1901 ve sněmu odhlasován, ale nestal se skutkem, ač jednohlasně zákon přijaly všechny strany sněmovní. Dnes může každý nahlédnouti, co to znamená, když se zástupcové vlády k všelijakým deputacím rozplývají láskou ke školství a k učitelstvu. Nevadí vládě nikterak ta láska, aby nechávala hladověti učitelstvo a trčeti v bídě. A nota bene vláda na platy učitelské nedá ani haléře, všechno země sama si zaplatí a ani toho jí nechce dr. Körber dovoliti. On potřebuje peníze na nová děla a na vojáky a proto nechce dovoliti království Českému, aby dalo peníze na zvýšení služného učitelstva.

Dne 4. a 5. prosince 1902 stál před pražskou porotou redaktor „Školského Obzoru“ p. Hofrychtr, byv žalován strakonickým inspektorem školním p. Sedláčkem pro články, které uveřejnil o poměrech školských na Strakonicku. Obžalovaný nastoupil důkaz pravdy, dokázal, že insp. Sedláček zneužíval moci svého úřadu, a soudci z lidu redaktora většinou hlasů obžaloby sprostili. —

Konejme svědomitě svou povinnost, nikdy nepodlízejme, ale hajme se důrazně, stane-li se nám od mocnějšího křivda.

Nezapomínejme na Ústřední Matici školskou!

Schůze rodičů školních dětí za přítomnosti učitelů a učitelek konala se na počátku prosince v Nuslích u Prahy. Po delším rokování přijaty byly tyto návrhy: 1. Pomůcky školní budtež zakupovány z obecních

prostředků. 2. Zřízena budiž opatrovna (obec má 22.000 obyvatelů — dosud ji nemá). 3. Zřízen budiž ve školách zimní útulek (ohřívárna, čítárna, kde by děti mohly i úkoly pracovat, nemají-li doma dostatečných místností nebo tepla). 4. Ve třídách nebudiž více než 35 dětí. 5. Na léto budiž zřízeno hřiště, ale náležitě upravené, na zimu kluziště, kam by školní děti mohly zdarma na vykázaní se legitimací. 6. Zřízena budiž hospodyňská nebo jiná pokračovací škola pro dívky škoie odrostlé. 7. Vyučování na pokračovacích školách průmyslových budiž všedního dne odpoledne. 8. Obec ať dává více na ošacení a stravování chudé mládeže školní. 9. Zavedena budiž bezplatná lékařská prohlídka školních dětí. 10. Školní vyučování pro menší děti nechť počíná v zimě o půl 9. hod dopol. Návrhy tyto byly jednomyslně přijaty a budou předány místní školní radě a obecnímu zastupitelstvu. K.

Konference učitelů s rodiči doporučuje „Zář“ orgán strany sociálně demokratické svým stoupencům. V čís. 41. přináší „Škola našeho venkova“ vyňatek: „Na těchto schůzích může býti také účinně agitováno ve prospěch požadavků sociální demokracie, jež s ohledem ke škoie obecné jeví se v následujícím: Počet žáků v jednotlivých třídách budiž obmezen na takový počet (30—40), aby učitel mohl věnovati všem náležitou péči; učebné pomůcky buďtež kupovány pro všechny děti z prostředků obecních; budiž zavedena bezplatná lékařská prohlídka dětí; pro chudé děti budiž zavedeno stravování na účet obce; knihovny školské buďtež pečlivě sestaveny a vymytěn všecken šmejd klerikální a loyální brak; návštěva kostela nebudiž povinna; průvody církevní buďtež zrušeny; vyučování školní budiž rozmnoženo o praktické potřeby a zdokonaleno (na př. místo životopisů králův a vypočítávání válek položen budiž důraz na dějiny lidů, vystižení ducha jednotlivých dob a působení jeho v nynější útvar společenský) a zkráceno o různé těžkopádnosti atd. Rodičům dále se radí, aby sami hleděli doplniti vzdělání dětí o vědomosti, které škola za nynějších poměrů nedá, dáti nesmí. Vlivy klerikální na děti buďtež hned paralysovány. Rodičové ať vyzvou místní školní rady, by schůze takové svolávaly.

Rodina a škola. Večery pro rodiče, již loni zavedené na mnoha místech v Dolních Rakousích, se osvědčují. Zařízení toto, jímž mají býti zvláště matky seznamovány s důležitými body výchovy, má tu dobrou stránku, že práce — aspoň základní — učiteli se usnadňuje a zájem pro školu a učitelstvo roste. U nás, kde přednášky pro lid v tomto oboru jsou bílou vranou, mělo by se působiti aspoň knihovnami. Nedá se upříti, že do knihoven pro lid cpe se velkou většinou jen belletrie, ačkoli lid rád sáhne po knize poučné. Jmenuji v tomto případě jen knihy Funtíčkovy, ač našlo by se jich více. —H.

Umění ve výchově. Klub přátel umění položil si do programu své letošní činnosti pracovat jak možno pro heslo umění do škol, učinil tak v plném vědomí svého úkolu, jímž jest ne tvoření, ale šíření umění. O příštích velikonocích bude v Brně uspořádána obsáhlá výstava všeho, co k myšlence té se odnáší. Aby pak nejen Brno, ale i venkov a zejména učitelstvo naše výstavy si povšimnulo, odhodlal se výbor klubu vyjednávat se všemi (?) učitelstvámi jednotami našimi, by získal jednak návrhy, jednak zájem. K tomu také směřovala přednáška pana Al. Kalvody na přátelském večírku 17. prosince. Rozhovoru účastnili se malíři moravští Lolek a Köhler. Pan Lolek pravil o kreslení školském: „Naučí kreslit čáry rovné a křivé, ale nenaučí kreslit věc.“ Pan Köhler poznamenal, že není účelem školy dělat z dětí umělce, jejím cílem má být, aby lidé dovedli mít radost z krásy, radost z umění.

Profesor je titul, učitel je nadání. O profesoru dru. Fr. Hejzlarovi vypravuje jeho bývalý žák: V nejvyšších třídách gymnasia měl jsem za učitele matematiky a fyziky, tedy předmětů nejtěžších, profesora, u něhož nemohl nikdo dostati horší známky nežli byla „dobrá“. Byl to předčasně zvěčnělý zemský inspektor blahé paměti dr. František Hejzlar. Učitel ten přišel vždycky do školy připraven, vysvětlil předem všechno způsobem, že dítě všemu porozuměti musilo, surové slovo rty jeho nevyřkly, jemné chování jeho uchvacovalo a proto neuměti u něho bylo nemožností. Ostatní profesori potom bezděčně přizpůsobili se tomuto jednání, tak že nejtěžší leta našich studií byla nám radostí a utěšením, což potvrdí každý, kdo měl Hejzlara učitelem. Podotknouti musím, že školních knih jsme u něho neměli a že nám všecku látku svých předmětů sám diktoval t. j. že se nedržel předepsaného systému, ale že počítal s materiálem, z něhož měl vypěstovati mladé, vysokého vzdělání schopné muže. To byl učitel! — A nyní jiný obrázek. Cvičný učitel stane se učitelem hlavním — profesorem. Na ústavě vyučuje takto: Chovanci přečtou stať dějepisnou a příště odříkají, co byli přečetli. Kdo vynechá dvě slova, je zle. Pak se zase čte, čtené se odhrká, a tak to jde stále. To se dělo r. 1902, bude se patrně dít i r. 1903 a kdo ví, jak dlouho. Jak budou o něm psáti jeho žáci? A jak se dostal na ústav?

Netrestejte tělesně! Učitel byl odsouzen pro ztýrání školáka. Ve Vídni v Leopoldově odsoudil okresní soudce učitele Bedř. Posche na 3 dny do vězení a k 50 K bolestného za to, že ztrestal svého žáka rákoskou a způsobil mu podlitiny.

Proti známce z pilnosti vyslovil se sedmý sjezd českého profesorstva středních škol v Praze konaný a usnesl se jednomyslně, aby známka z pilnosti na vysvědčeních byla odstraněna. I na vysvědčeních měšťanských škol straší známka z pilnosti, kterou se má posuzovati učitelem nikdy plně neuznaná domácí pile žáková a proto se děje žákovi tak často veliká křivda.

Sebevraždy dětí. V Karlíně oběsil se 14letý gymnasista Stěpán Engelman. syn továrníkův, ze žalu nad úmrtím své babičky. — V Pusté Polomi oběsil se 16 letý chlapec Ryboň. Před činem ještě si popil kořalky a pokouřil. — V Pešti usmrtil se ranou z revolveru desítiletý Eugen Roth, žák první třídy reálné školy, protože na svátky zaslána byla rodičům jeho z professorské konference censura o nedostatečném jeho prospěchu.

Nakládání s mladistvými zločinci. Ministerstvo spravedlnosti vydalo 25. prosince 1902 všem soudům a státním zastupitelstvům nařízení o udílení milosti odsouzeným mladým provinilcům (od 10—18 let). Jsou prý mezi nimi mnozí, již jednají z nepředloženosti a nedospělosti. Někteří dosáhli sice věku, v němž dle zákona jsou zodpovědni, ale mnozí jsou duševně zakrnělí, takže nepochopují dosah svého jednání nebo nemají dosti vůle, aby ubránili se okamžitému podnětu. U některých není třeba nuceného vychování ani odpykání trestu, aby vystříhali se protizákonných činů. Soudní nález stačí tu jako vážná a důtklivá výstraha. U takových lidí jevívá se vězení krutostí, jež může působiti na mladistvou mysl velice zhoubně. Císař zmocnil ministerstvo rozhodnutím ze dne 24. prosince 1902, aby nařídilo soudům, aby ve všech případech, jež toho zasluhují, dle §§ 2. a 411. tr. řádu podávaly návrhy na milost. V důvodech nařízení praví se mezi jiným, že u velkého počtu mladistvých provinilců, již mohou se považovati za zodpovědni ze svých činů, účelnost trestů vůbec je pochybna. Jisto je, že vězení mladistvých provinilců může míti snadno místo žádoucího příznivého vlivu účinek zhoubný.

Děti Čechů v Americe. Od povrchního ateismu odvádějí svobodomyšlné Čechy v poslední době zvláště jejich děti, jež v americké škole přijímají přímé názory náboženské Američanů. „A vůbec počínají si svobodomyšlní uvědomovat, že do značné míry zanedbávali výchovu dětí; katolíci a protestanté starají se o mravní výchovu svých dětí, svobodomyšlní začínají spokojovati se negací pro sebe, ponechávajíce starost o děti veřejným školám a nerodinným vlivům vůbec.“ Tak píše prof. Masaryk v „Naší Době“ X. 1. ve článku „Svobodomyšlní Čechové v Americe.“

Dobře ještě, dokud takovéto zprávy čítáme: Sedm milionů rublů na byty pro chudé odkázal ve své závěti bohatý obchodník Solodovnikov v Moskvě. Městské zastupitelstvo moskevské, jemuž zesnulý lidumil svěřil provedení své poslední vůle, ustanovilo zvláštní komisi, aby věc vzala v úvahu a učinila příslušný návrh. — Na zřízení kuchařské školy odkázal před nedávnem zemřelý advokát dr. Fr. Bottko 270.000 K ve Velkém Varadině v Uhrách. Byl podivínem a žil velmi šetrně. Úspory své odkázal tomuto účelu. — V Aradu dopustil se podvodu ředitel banky Böhm. Jeho syn, který byl v osmé gymn. třídě, nechtěl ze studu jíti do školy; tu z vlastního popudu napsali mu spolužáci dopis, v němž ho prosí, aby přišel zase do školy, že nikdo mu nic nebude vyčítat a všichni se podepsali. Příklad ten následovali i ostatní občanév Aradu a nikdo rodině defraudantově se nevyhýbá a jí nic nevyčítá.

Známý cestovatel náš p. E. St. Vráz, aby vnikla známost mnohých jeho cest ve mládež, zřídil dle vlastních zkušeností a dle vzoru berlínské a jiných Uranii „Orbis pictus“, jenž má v promítaných obrazech obsahovati: „Pouť hlavními městy Evropy“ (100 obrazů), „Světlem, říší hvězd a a po naší planetě, po souši i po moři: od věčného ledu až do krajín tropických“ (100 obrazů), „Země slovanské“ (100 obr.), „Svět a lidé“ (100 obr.), „Svět a živočišstvo“ (100 obr.) atd., vůbec všechna themata, jakých užívají berlínská i vídeňská „Uranie“.

Astronomická zpráva na leden 1903. („Živa“, čís. 1. r. XIII.) Merkur je dne 17. ledna v největší východní elongaci téměř 19°, takže podmínky jeho viditelnosti pouhým okem jsou dosti příznivé. Asi 45 minut po západu Slunce lze již Merkura pouhým okem nebo kukátkem spatřiti. Venuse objeví se v posledních dnech měsíce nad západním obzorem jako večernice. Mars dlí v souhvězdí Panny a pohybuje se směrem ku Spici. Vychází začátkem měsíce v 11 hod. 41 min. a koncem měsíce v 10 hod. 32 min. Jupiter blíží se rychle k Slunci a zapadá začátkem ledna v 7 hod. 29 minut a koncem ledna ve 4 hod. 56 minut. Saturn a Uran jsou blízko Slunce.

Z literárních aforismů Fr. Vymazala Profesor je titul, učitel je nadání. — Učebné knihy mají posuzovat také ti, kteří se z nich budou učit. — Všechny naučné slovníky jsou špatné, neboť odborník to ví lépe a ostatní tomu nerozumějí. — Proč jsou školní knihy tak špatné? Protože jich autoři ukazují, co umějí, a ne co mají vědět žáci. — Škoda, že se knihy kritisují, až je už pozdě.

Drobnosti. O reformu měšťanských škol upomínala dne 16. prosince deputace učitelstva českého i německého ministra vyučování. Dr. Hartel slíbil všemožnou podporu a vysvětlil deputaci, domáhající se enkety, že tato jen proto jest odkládána, poněvadž důkladný referát o reformě není dosud hotov. Jest to jako při všem. V Rakousku není nikdy nic hotovo, a v čas už teprve ne. („Cas“.) — Na soukromém gymnasiu ve Vyškově studují dvě dívky společně s hochy; jsou to dcery tamních učitelů. —

V Řepčině, malém to místě v nejbližší blízkosti Olomouce, má řád „Dominikánek“ soukromý učitelský ústav ženský. Sestra téhož řádu, Thomasia Rujzlová, Hanačka rodem, připravuje se v Praze k maturitní zkoušce (má zkoušku pro školy měšťanské) gymnasiální a zároveň jest posluchačkou na universitě české a sice na fakultě filosofické, kde se věnuje mathematice a fysice. Je jí 28 let. — Dětský ples pořádají letos v Prostějově v Měšťanské Besedě. Tam je blaze, když nemají nic užitečnějšího na práci! — Německá škola obecná v české Kopřivnici u Štramberka zemskou školní radou byla povolena. Děti německých v Kopřivnici ovšem není. Kdyby do takových škol naši chudáci nechodili, musili by je hned po otevření zavřít. — Zemská školní rada v Čechách vyslovila se opět v zásadě na popud obchodníků, že učitelům nedovoluje se přijímati zastupování obchodů či jednatelstev obchodních. — Bratrstvo střídmosti utvořilo se ve farnosti borovské u Frýdku o svátku Neposkvrněného Početí Panny Marie. První den zapsáno 206 členů. — V malém francouzském městě Cremoutiersu hlasují děti každého roku o tom, které z nich je nejhodnější a nejzpůsobnější. Kdo má většinu hlasův, obdrží spořitelní knížku na 25 franků. Nadace tato založena byla městskou radou, která snad ani netušila, jak blahodárný účinek mítí bude na zjemnění mravů tamní mládeže. — V Montaubann v jižní Francii umřel nejstarší učitel francouzský Monmouton u věku 101 roku. Byl až do smrti úplně čilý a vyznamenával se obzvláště znamenitou pamětí. — Školní budova se sřítla dne 24. října 1902 ve Friedrichsheimu u Štětín v Prusku. Zabito bylo pět a těžce poraněno čtrnácte dítek. Budova byla nová. — V Radnici na severu Moravy jest zřízena zimní expositura, kterouž umístili v najaté světnici jistého rolníka. Tyto dny vdával majitel školní budovy dceru, dal tedy škole prázdnou, škamny ven, muzikanty dovnitř a už se kolovalo, až se v očích tmělo. Radostné školství. — Cím se lidé zabývají: Podkancléř university v Cambridge Sir John Lightfoot po celých 15 let svého života pátral po tom, kolikátého roku byl Adam stvořen a vypočítal, že se to stalo r. 4004 př. Kr. o 9. hodinách ráno. — Jedna mešťanská škola na Moravě připadá na 21.600 Čechů, kdežto u Němců již na 10.376. Českých měšťanských škol jest letos 80 s 9626 žáky, německých 65 s 9275 žáky. — Vláda povolila jako podporu pro kraje živelními pohromami postižené 3,900.000 K. Na koňské dostihy povoluje se 5,000.000 K. — Za posledních 30 let vystěhovalo se do Ameriky z Uher půl milionu Slováků.

Trochu číslic. Záhadu školskou má Polská Ostrava. Letos tam zřízena 10třídní obecná škola německá, do níž zapsáno, vlastně vehnáno 552 dětí, ačkoliv při posledním sčítání lidu jenom 691 osob němčinu dalo zapsati za jazyk obcovací. — Maďarský Šulferajn, zlopověstná „Femka“, měl roku minulého 6880 členů a 38.138 K příjmů. Vydržuje v obcích slováckých 35 opatroven s 1800 dětmi, které odnárodňuje v nejútlejším věku. — Na školu platí prý průměrně v Rakousku každý člověk 1 K 66 hal., na vojáky ale 7 K 00 haléřů. — V Čechách připadá na 165 lidí jeden hostinec a na 1280 lidí jedna škola. — V Anglii pracuje 300.000 dětí — po denním svém vyučování ve škole — týdně 20 až 70 hodin, to jest, počítáme-li 5 hodin denního vyučování, nejvýše 17 hodin práce! Školou povinných dětí ve stáří od 11 do 14 let pracuje v Anglii 45.000, 50.000 při zemědělství, 100.000 při obchodu, 15.000 při pracích domácích, 25.000 jako běhouni a 40.000 jako prodavači novin. — Praha platí na školství celkem 6,847.983 K a to na školství své 2,594.318 K, na školství v okresích venkovských 4,253.665 K. — Království České čítá 26 paedagogii a sice 12 německých a 14 českých. Z těch je 17 ústavů pro učitele a 9 pro učitelky. V uplynulém školním roce navštěvovali 25 ústavů 3382 chovanci, a sice čekatelů 2300, čekatelek 1082. Na školách bylo v roce 1901 všech učitelských osob z paedagogia

(tedy bez katechetů a ind. učitelek) 17.912 a sice 15.105 učitelů a 2807 učitelek. Učitelek bylo 16 procent ale studuje jich 32 procent! — Na vyučování vydávají státy ročně asi 2.650.000.000 franků. — V Prostějově jsou dvě německé trojtřídky. Na chlapecké jest ve dvou třídách 56 žáků, v jedné 18 a v druhé 38 žáků. Na trojtřídce dívčí však jest celkem 14 žáček, v první třídě 5, v druhé 9. Pro 70 dítek čtyři třídy a dvě správy školní a 6 sil učitelských! — Školní lékaři v Brně podali za rok 1901 podrobnou zprávu o školách doзору svému svěřených. Ze zprávy té se dovídáme: V obecných a měšťanských školách bylo 13.079 dětí všech do školy chodících podrobné prohlídce lékařské podrobena (t. j. 98·65 procent). Tělesná zdatnost byla u 57·88 procent označena jako dobrá, u 40·46 proc. prostřední a u 1·48 procent špatná. Neduhy neb vadami stíženo bylo 1194 t. j. 9·13 procent. Nejčastější neduhy byly: nedokrevnost u 170 dětí (5 chl. 165 děvč.), vada srdeční 30, vleklý katarh nosní 29, vleklý katarh plicní 32, krtičnatost 60, křivice 163, zduřelé žlázy 57, zbočení páteře 215, kostižer 10, zánět kloubu kyčelného 11, lišej mokravý 148, rozlehlé jizvy 17, chraptivý hlas 31. Hmyzem trpělo 1012 dětí, značná nečistota shledána u 850 dětí. Soustavná prohlídka očí a uší vykonána u 8730 dětí a shledáno u 1781 zeslabení zraku, nedoslýchavost zjištěna u 850 dětí. U 2777 dětí zjištěno, že pijí pivo, 1055 vino, 425 kořalku a 531 lihové nápoje vůbec, takže všech lihové nápoje používajících dětí jest 4793, což asi nedostihuje skutečnosti. Zpráva lékařů obsahuje na 18 stranách tabelární přehledy a na 127 podrobný popis školních budov brněnských. — Zemská školní rada dolnorakouská uveřejnila koncem září zprávu o stavu obecných škol za rok školní 1901. Děti školních přibylo 933, a nových škol 11. Učitelských osob přibylo 231. Náboženství vyučovalo 710 světských učitelů. — V minulém roce vydal stát „New-York“ na veřejné vzdělání sumu 180.500.000. korun. Za tyto ohromné peníze vzděláváno bylo 1.250.000 dětí, takže vychování každého dítěte stálo stát asi 125 K za rok. Mimo vzdělání dítek zorganizoval stát New-York též vzdělávání dospělých tak, že žádná vláda jiná nemůže se s ním měřit. V různých formách škol a ústavů požívá tohoto dobrodiní kolem 2 milionů osob. Hlavní úlohu hrají večerní kursy a přednášky, doprovázené světelnými projekcemi. Obojí konají se nejen ve všech částech města New-Yorku, nýbrž i v menších městech a místech celého státu. Přednášek se světelnými demonstracemi účastní se ročně na 500.000 osob a náklad s tím spojený obnáší 200.000 korun ročně. K.

Račte aspoň na půl roku předplatiti.

Noví předplatitelé obdrží zdarma výborný spis methodický „O nápravě koktavosti“. — Kdo tohoto čísla a následujících čísel nevrátí, považován bude za odběratele.

„Vychovatelské Listy“ vycházejí dvakrát měsíčně (5. a 20.)

Předplatné na celý rok obnáší 6 K

Redaktor Alois Adamec, učitel měšťanské školy v Ivančicích.

Administraci a expedici vede Hedv. Rubrová, učitelka v Brně, na Petrově č. 1.

— Pouze tam posílá se předplatné. —

Nákladem Katolického spolku českých učitelů na Moravě.

Příspěvky se honorují.

Inserty účtují se levně.

Tiskem Ferd. Navrátila v Ivančicích.